

طراحی الگوی تربیت اجتماعی در قرآن کریم برای پیشگیری از بزهکاری دانش آموزان

حسن‌رضا رفیعی**

لیلا شیخ‌سفلی*

صادق رضایی***

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۱/۱۱

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف طراحی الگوی تربیت اجتماعی در قرآن کریم برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان صورت گرفته است. بنابراین، از نظر هدف کاربردی، از نظر داده‌ها آمیخته (کیفی و کمی) و از نظر روش اجرای پژوهش از نوع اکتشافی (مرحله کیفی) و پیمایشی مقطعی (مرحله کمی) است. در روش کیفی به تحلیل محتوای قرآن کریم پرداخته شد. داده‌های کمی، با استفاده از پرسشنامه طراحی شده، به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی، گردآوری شده و روایی صوری توسط اساتید تأیید شد. پایایی پرسشنامه نیز با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰۹ مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری ۳۰۷ نفر از مدیران مدارس دخترانه دوره متوسطه اول شهر تهران بوده است. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های کلموگروف-اسمیرنوف و تحلیل عاملی تأییدی و با نرم‌افزارهای اسپاس و آموس تحلیل شد. نتیجه مرحله کیفی نشان داد الگوی تربیت اجتماعی در قرآن کریم برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان شامل سه بعد مبانی (توحید، فطرت و اختیار)، اصول (تربیت عبادی، تربیت سیاسی، تربیت اخلاقی و تربیت اقتصادی) و روش‌ها (تبیینی، تحمیلی و تلقینی) است. خروجی مرحله کمی، تربیت اجتماعی در قرآن کریم برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان است که شامل ابعاد، عامل‌ها و مؤلفه‌های مدل به همراه بار عاملی آنهاست. این مدل با استفاده از آزمون‌های معتبر آماری، آزمون شده و روایی عاملی و شاخص‌های برازش قابل قبول دارد.

کلیدواژه‌ها: تربیت اجتماعی؛ قرآن کریم؛ بزهکاری

* دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران

l.sheikhsofla@gmail.com

hrr1340@chmail.ir

** نویسنده مسئول: دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه علوم انتظامی امین تهران، تهران، ایران

Sadeghrezace61@gmail.com

*** استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه علوم انتظامی امین تهران، تهران، ایران

مقدمه و بیان مسئله

رفتارهای بزهکارانه و ضداجتماعی^۱ به طور کم و بیش در هر جامعه‌ای وجود دارد و افراد بزهکار و شخصیت‌های ضداجتماعی، دامنه وسیعی از رفتارهای آسیب‌رسان شامل قانون‌شکنی‌ها، زیرپا گذاشتن نظم اجتماعی، تجاوز به حقوق دیگران، پرخاشگری، سرکشی در مقابل مراجع رسمی قدرت، مشاجره لفظی، نزاع و اخلال در نظم عمومی، آسیب به امکانات عمومی، دزدی، فریب کاری، دروغ‌گویی، بی‌احتیاطی نسبت به ایمنی خود و دیگران، بی‌مسئولیتی و فقدان احساس پشیمانی نسبت به ناهنجاری‌های پیش‌گفته را نشان می‌دهند. آسیب‌های وارده ناشی از این رفتارها بر نظام جامعه، مدیریت اجتماعی، خانواده‌ها، شهروندان، امکانات دولتی و خود این افراد قابل توجه است (خادمی و سیف، ۱۳۸۹: ۱۸۹). این نکته و لزوم برخورد مناسب با بزهکاران در تحقیق افرادی چون سیفگ^۲ (۲۰۰۲)، اندو^۳ (۲۰۰۲) و اولیوان^۴ (۲۰۰۲) روی زنان نیز بیان شده است. باورهای شناختی مسئله‌دار در مورد خود و هویت خویش شامل عدم تعادل بین ابعاد مثبت و منفی، سطوح رشدنا یافته ادراک و خودپنداری یادکرده، نیز می‌تواند عامل این اختلال باشد (استنبرگ و لرنر^۵، ۲۰۰۳: ۷۶).

این چالش‌ها در روابط میان‌فردی، ارتباطی و عاطفی آشکار است. در ایران که دارای جمعیتی جوان است و بنابر آمارهای رسمی حدود ۱۳ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر دانش‌آموز در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ مشغول به تحصیل هستند (آمار وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۷). طبق نظر آقای دکتر رحیمی از مسئولان قوه قضاییه روزانه حدود ۷۰۰ نفر وارد کانون‌های اصلاح و تربیت می‌شوند که فراوانی پسران به دختران چند برابر است و به مدت یک هفته تا سه ماه در کانون می‌مانند. از جهت فراوانی، تهران با حدود ۱۰۰ نفر بیشترین آمار را دارد. در اصفهان کمتر از ۲۰ نفر، ایلام ۵ الی ۶ نفر... (رحیمی، پاییز ۱۳۹۹). در مجموع سالانه حدود ۱۲۰۰۰ نوجوان بزهکار زیر سال ۱۸ سال وارد کانون‌های اصلاح و تربیت می‌شوند که بیشترین فراوانی جرم آنان به ترتیب عبارت است از: سرقت، موادمخدر، ضرب و جرح، جرائم علیه اشخاص و غیره (آمار سازمان

1. Delinquent and anti-social behaviors

2. Seiffge

3. Ando

4. Olivan

5. Steinberg L, Lerner RM.

زندان‌ها، ۱۳۹۷). از همین روست که باید فرصت‌ها و زمینه‌های تربیتی به شکل آزاد اما متعهدانه فراهم شود تا شخصیت کودک، به‌منزله یک چرخه و نه یک طرح ساده و به‌مثابه یک جریان تکوینی و نه تدوینی، رشد یابد و هر فردی متناسب با شاکله خودش و راه و روش منحصر به فرد خودش، به کمال فردی و اجتماعی برسد (کریمی، ۱۳۸۶: ۱۲۸).

به نظر می‌رسد بهترین راه پیشگیری از بزهکاری در همه ابعاد و بهترین راه برون‌رفت از معضلات موجود اجتماعی در ایران توجه به همه جنبه‌های تربیت اعم از اجتماعی و عقلانی و عاطفی و اخلاقی و... بر مبنای منابع اسلامی و قرآنی است (حیدری زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۴۳)؛ چراکه می‌توان گفت یکی از دلایل رشد این بزهکاری‌ها ریشه در مبانی تعلیم و تربیت دارد که با حاکمیت تفکر مدرنیستی و تسلط دیدگاه پوزیتیویستی بر حیطه دانش بشری، مذهب، فلسفه و تعلیم و تربیت ارزش معرفت‌شناختی خود را از دست داده و نظام‌های آموزش و پرورش به علوم طبیعی و فناوری سوق داده شدند و نوعی خودباختگی در برابر فرهنگ و علم کشورهای غربی بر دیگر کشورها و از جمله کشور اسلامی ما حاکم شد و بنیادهای فلسفی آنها را که دستاورد شرایط فرهنگی آن دیار است بر خود تحمیل کردیم که با توجه به ماهیت اسلامی کشورمان به نگاهی دوباره و نوین در بنیادهای فلسفه تعلیم و تربیت نیاز داریم (مذبوحی، ۱۳۹۰: ۳۲). یکی از ابعاد مهم تربیت که نیاز به مبانی قوی اسلامی دارد، تربیت اجتماعی به‌عنوان یکی از ارکان و ابعاد اساسی تربیت است که از سویی رشد شخصیت فردی را همراه دارد و از سوی دیگر، میراث فرهنگی را به نسل آینده منتقل می‌کند (صانعی، ۱۳۸۷: ۱۲۶). با این حال، متأسفانه به اعتقاد بسیاری از محققان همچون (نوروزی کوهدشت و مهدیان ۱۳۹۵: ۷۰)، در کشور ما این بعد تربیتی با توجه به مبانی قوی اسلامی در دسترس چون قرآن کریم چندان موفق نبوده و در بحث پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و بزهکاری اثرات مثبتی نداشته است.

بر اساس پژوهش‌ها و مطالعات انجام‌شده در حوزه تربیت، کاستی‌های جدی و آشکاری وجود دارد و فرزندان این مرز و بوم با وجود میراث غنی اسلامی و ایرانی و منبع لایزال الهی قرآن شرایط مناسب تربیتی و اجتماعی را تجربه نمی‌کنند و این کاستی‌ها در رفتار افراد جامعه به‌ویژه جوانان آشکار است. بنابراین، اگر این پژوهش انجام نشود مسائلی از قبیل بحران هویت، فقدان مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی، دین‌گریزی و بی‌اعتنایی به ارزش‌ها و باورهای اسلامی نمود بیشتری پیدا می‌کند و آسیب‌های جبران‌ناپذیری به نظام اجتماعی وارد می‌سازد. لذا این مسئله لزوم توجه و عزم

جدی متخصصان علوم تربیتی و روان‌شناسی را می‌طلبد تا به شکل علمی به پژوهش در این خصوص بپردازند.

بدون شک، پدیداری و تبلور رفتارهای مطلوب و متعادل مذهبی و جلوه‌های شخصیت عقلانی هنگامی می‌تواند میسر باشد که صاحب چنین رفتارهایی از بصیرت و بینش عمیق مذهبی برخوردار باشد و دستیابی به این بینش عمیق مذهبی در گرو تعلیم و تربیت بر مبنای ثمربخش چون قرآن است. بنابراین، بررسی و تحقیق بیشتر برای ایجاد تغییرات اساسی در نظام آموزشی که منطبق بر تعلیمات خانواده و مدرسه و اجتماع و رسانه‌های گروهی بر مبنای آموزه‌های قرآنی و اسلامی لازم است؛ چراکه در نظام آموزشی فعلی آنچه به کودکان آموزش داده می‌شود با آنچه در جامعه عملاً با آن روبه‌رو می‌شوند کاملاً متفاوت است. این قضیه به ضعف کارایی آموزه‌های دانش‌آموزان در مواجهه با مسائلی که در آن قرار می‌گیرند، منجر می‌شود و ناآشنایی با قدرت تجزیه و تحلیل محیط، ناتوانی در دفاع از موجودیت و هویت خود را در پی خواهد داشت که نتیجه‌اش وقوع بزهکاری در روش‌های بیمارگونه است. با عنایت به موارد فوق این پژوهش تلاش دارد ابعاد تربیت اجتماعی را در یک فرایند پیوسته در پیشگیری از بزهکاری از قرآن کریم استنتاج و در قالب الگویی تربیتی ارائه نماید. بنابراین، پژوهش حاضر در پی پاسخ بدین سؤال اصلی است که: الگوی تربیت اجتماعی مبتنی بر دلالت‌های تربیتی قرآن کریم برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان دبیرستانی کدام است؟

مبانی نظری

طی چند دهه گذشته آمارها و پژوهش‌های علمی، بیانگر افزایش میزان بزهکاری نوجوانان در سراسر دنیاست. در تعریف رفتار بزهکارانه، به‌طور کلی قرن‌هاست اعمالی مانند قتل، دزدی، نزاع، تخریب، کلاهبرداری، تجاوز، غارت، وحشی‌گری و آتش‌افروزی نمونه‌هایی از رفتارهای بزهکارانه پذیرفته شده‌اند و تقریباً همه جوامع برای آن تعریف مشخصی دارند. تنها تفاوت مشهود، در میزان و نوع تنبیهی است که براساس قوانین حقوقی آن جامعه تعیین می‌شود (مشکانی و رضوی، ۱۳۹۵: ۲۷۲۵).

طبق گزارش مؤسسه ملی آمار آموزشی امریکا^۱، از اول ژوئیه ۲۰۰۹ تا سی‌ام ژوئن ۲۰۱۰، سی

1. National Institute of Educational Statistics of the United States

و سه مورد مرگ ناشی از خشونت در مدارس ابتدایی و راهنمایی امریکا رخ داده است. بیست و پنج مورد این مرگ‌ها، آدمکشی، پنج مورد خودکشی و سه مورد نیز بر اثر مداخله روی داده است. خشونت و جرم از دیگر موارد در مدارس امریکاست که طبق این گزارش، در سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰، هشتاد و پنج درصد مدارس عمومی یک یا حتی بیشتر از این حوادث مانند خشونت، دزدی یا دیگر جرائم گزارش کرده‌اند که تعداد آنها به یک و نه‌دهم میلیون مورد می‌رسد. به عبارت دیگر برای هر هزار دانش‌آموز، تقریباً چهل مورد جرم وجود داشته است. در همان سال تحصیلی، شصت درصد مدارس یکی از جرم‌های مشخص شده را به پلیس گزارش داده‌اند که تعدادشان به ۶۸۹ هزار مورد می‌رسد. طبق این گزارش، در سال ۲۰۰۹ درصد بیشتری از دانش‌آموزان ۱۸-۱۲ سال گزارش دادند که از حملات در مدارس (چهار درصد) بیش از حملات در بیرون مدرسه (سه درصد) وحشت دارند. این ابراز ترس و وحشت دانش‌آموزان از هدف حمله قرار گرفتن در مدرسه و بیرون مدرسه از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۹ روند نزولی داشته و از ۱۲ به ۴ درصد رسیده بود (مؤسسه ملی آمار آموزشی، ۲۰۱۲).

جامعه امروزی ایران نیز از این قاعده مستثنا نیست و شاهد وقوع جنایاتی بس متأثرکننده است که به دلیل بحران‌های هویتی، اجتماعی و کم‌توجهی به معنویت، جامعه در معرض چالش‌های بنیادی قرار گرفته است.

نظام آموزش و پرورش کشور، به‌رغم فعالیت‌های اصلاحی و تلاشی که برای بهبود اجزا و عناصر آن در طول سه دهه بعد از انقلاب اسلامی در آن انجام داده است، نتوانسته است کارکرد موردانتظار را داشته باشد، به گونه‌ای که بتواند تربیت‌یافتگانی متعالی در تراز جمهوری اسلامی پرورش دهد که از شایستگی‌ها و توانمندی‌های اجتماعی و رفتاری و هماهنگ با نیازهای جامعه برخوردار باشند (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۰). با توجه به نقطه‌ضعف موجود در نظام آموزشی کشور اینک این سؤال مطرح می‌شود که راه‌حل چیست و از چه طریقی می‌توان آسیب‌های اجتماعی چون بزهکاری را کنترل کرد؟ (فتحی و امرانی، ۱۳۹۵: ۴۵) در پژوهشی که در زمینه نقش و کارکرد دین و معنویت در سلامت روانی انجام داده‌اند، معتقدند دین و باورهای دینی سبک‌های مقابله‌ای افراد را در برابر مشکلات تقویت می‌کند و با استفاده از کارکردهای معنویت در ارتباط دادن انسان به خداوند، به‌مثابه منبع آرامش، کارکنان را از تنش، استرس و آسیب‌های روزمره دور می‌کند. ملکی (۱۳۸۴: ۱۱۵) معتقد است تربیت اجتماعی موردنظر صرفاً

سازگاری اجتماعی دانش آموزان نیست، بلکه دارا بودن مهارت‌ها و نگرش‌های لازم و فعال برای مواجهه با مشکلات و معضلات اجتماعی نیز مورد نظر است. انتقادگری اجتماعی بعد دیگر تربیت اجتماعی است. انتقادگری اجتماعی معطوف به آن رفتارهای اجتماعی است که در برابر عملکردهای غلط و انحرافی از قبیل ظلم، تبعیض، تحقیر و بزهکاری و... حساس است که همه این رفتارهای اجتماعی اثرگذار در پیشگیری جرم در قرآن کریم بدان‌ها پرداخته شده است. مثلاً پیشگیری از سقوط و ترکِ اُولی (بقره: ۳۵؛ اعراف: ۱۹) تواضع و فروتنی (شعراء: ۸۳؛ نمل: ۲۷؛ علق: ۳ و ۴؛ مریم: ۱۲؛ مجادله: ۱۱؛ توبه: ۱۲۱؛ ۱۶۴ آل عمران: ۱۶۴؛ بقره: ۳۰ و ۲۸۲) انصاف در گفتار و کردار (نساء: ۶۳؛ اسراء: ۳۵؛ فصلت: ۴۶؛ طور: ۲۱) پرهیز از بی‌عدالتی (نساء: ۸۵ و ۱۳۵؛ مائده: ۴۲؛ نحل: ۷۶؛ حجرات: ۹؛ بقره: ۱۸۴، ۱۷۷، ۸۳ و ۳) احترام اجتماعی (حدید: ۲۵؛ اعراف: ۸۵؛ بقره: ۱۶۸ و ۱۷۲) صدق و راستی (بقره: ۱۷۷؛ مائده: ۱۹؛ یونس: ۶۹؛ احزاب: ۲۳ و ۲۴) وفای به عهد (بقره: ۴۰ و ۱۷۷؛ مائده: ۱؛ انفال: ۵۶؛ رعد: ۲۰؛ نحل: ۹۱؛ اسراء: ۳۴؛ مؤمنون: ۸) مسئولیت‌پذیری (آیه ۴۴ بقره: ۴۴؛ توبه: ۷۰ و ۷۱؛ رعد: ۱۱؛ اسراء: ۱۳؛ مؤمنون: ۳؛ حجرات: ۱۳).

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و تأسیس حکومتی دینی و اسلامی براساس تعالیم قرآنی، اهمیت تغییر بنیادین در تمام نظامات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، به‌ویژه در نظام تعلیم و تربیت کشور، احساس می‌شد. اهمیت این موضوع هم به‌لحاظ ماهیت فرهنگی و معنوی انقلاب و هم به‌لحاظ تأثیرپذیری سایر نظامات کشور از نظام تربیتی بود (مذبوحی، ۱۳۹۰: ۲۷). این در حالی بود که نظام آموزش و پرورش به‌جامانده از دوران پس از مشروطیت به‌ویژه دوران پهلوی، تقلیدی از نظام تعلیم و تربیت کشورهای غربی بود که با اعتقادات و فرهنگ اصیل مردم مسلمان هماهنگی کافی نداشت، زیرا نظام تربیتی غرب براساس نوعی جهان‌بینی و فلسفه خاص غربی شکل گرفته است و نمی‌تواند با اصول و مبانی جامعه اسلامی هماهنگی داشته باشد. در راستای همین امر پس از تشکیل حکومت اسلامی و سقوط نظام وابسته به غرب، اقداماتی از قبیل تشکیل شورای عالی انقلاب فرهنگی، جهاد دانشگاهی و دفتر همکاری حوزه و دانشگاه و... صورت گرفت.

بدیهی است که اگر بنا باشد در مورد نظام تعلیم و تربیت کشور، کاری اساسی صورت گیرد، قبل از هر چیز لازم است فلسفه تربیتی مناسب با جهان‌بینی انقلاب اسلامی به‌وجود آید و سایر جنبه‌های تعلیم و تربیت (هدف‌ها، روش و...) مبتنی بر آن شکل بگیرد تا بدین وسیله از استحکام و انسجام لازم برخوردار شود. چنانچه بدون توجه به این نکته مهم و اساسی تصمیم و کاری صورت

گیرد، سطحی، غیرمنسجم و بی‌بنیان خواهد بود. بر همین اساس، تبیین مبانی و اصول اساسی نظام تعلیم و تربیت اسلامی با استفاده از منابع اسلامی بسیار لازم و ضروری است (بهشتی، ۱۳۸۹).

پیشینه پژوهش

پیریایی (۱۳۹۷: ۲) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی نقش سیاست‌های آموزشی - تربیتی در پیشگیری از بزهکاری» با روش تحقیق کتابخانه‌ای و اسنادی انجام شده و به ابعاد پیشگیری از وقوع جرم، انواع پیشگیری مانند پیشگیری اجتماعی، پیشگیری وضعی و پیشگیری غیر کیفری اشاره کرده است. وی به این نتیجه رسید که آموزش و پرورش مناسب یکی از محورهای اصلی پیشگیری از بزه است و تدابیر و اقدامات پیشگیرانه بیشتر جنبه اجرایی دارند تا جنبه قضایی. به همین دلیل، بیشتر کشورها پیشگیری از بزهکاری را به نهادهای اجرایی محول می‌کنند تا این نهادها با دراختیارداشتن توانایی‌ها و امکانات کافی در این زمینه به نتیجه موفقیت آمیزی دست یابند؛ بنابراین، اتخاذ راهبردهای پیشگیرانه در مراحل قبل و بعد از تکوین بزهکاری و بزه‌دیدگی کودکان در چارچوب سیاست‌گذاری تربیتی و آموزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که در این تحقیق هم این جهت‌گیری مورد بحث قرار گرفته است. یعقوبی گنگ‌سفلی (۱۳۹۵: ۵۷) در پژوهشی با عنوان «نقش آموزش و پرورش در پیشگیری از وقوع جرم» به بررسی این موضوع پرداخته است. این تحقیق از نوع تحقیقات کیفی است با روش کتابخانه‌ای و اسنادی و روش تحلیل محتوای کیفی به ابعاد نقش تعلیم و تربیت در زمینه پیشگیری از وقوع جرم اشاره کرده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که یکی از موفق‌ترین مکان‌ها برای اجرای اقدام پیشگیری از جرائم، مدارس هستند. از بررسی‌های به‌عمل‌آمده مشخص شده است که برخی از دانش‌آموزان بزهکار در حال تحصیل هستند و برخی نیز از آنان از مدارس اخراج شده‌اند. در این میان، به موازات نهادهای گوناگون، آموزش و پرورش نقش ویژه‌ای در پیشگیری وضعی و اجتماعی از بزهکاری دانش‌آموزان برعهده دارد. نهادهای دانشگاهی با آموزش و پژوهش در این زمینه و دستگاه‌های اجرایی و قضایی از رهگذر اجرای سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های متعدد در این راستا کوشیده‌اند تا از یک سو پژوهش‌های پیشگیری از بزهکاری در ایران را غنی نمایند و از سوی دیگر، از میزان بزهکاری بکاهند. دانش‌پژوه و همکاران (۱۳۹۵: ۱۳۲) در مقاله‌ای با عنوان «جرم‌انگاری قرآن و عقلانیت» که با روش هرمنوتیک و تدبر در آیات قرآن و همچنین کتابخانه‌ای و فیش‌برداری انجام شده است

به این بعد پرداخته که جرم‌انگاری، فرایندی است که به‌موجب آن، قانون‌گذار با در نظر گرفتن هنجارها و ارزش‌های اساسی جامعه و باتکیه بر مبانی خود، رفتارهایی را ممنوع نموده و برای آنها ضمانت اجرای کیفری تعیین می‌کند. قرآن کریم نیز احکامی را برای اداره فرد و جامعه و حفظ ارزش‌های انسانی، ترسیم کرده و رفتارهای مضر به مصالح اساسی را جرم اعلام نموده است. جرم-انگاری قرآن در راستای حمایت از ارزش‌های انسانی و مصالح اساسی جامعه، قابل ارزیابی است که از مطابقت آن با عقلانیت و همسویی با حقوق بشر حکایت دارد. سپهری (۱۳۹۵: ۳) در مقاله‌ای با عنوان «پیشگیری از جرم از منظر قرآن و روایات» به روش توصیفی-تحلیلی و کتابخانه‌ای سعی بر آن داشته است تا راهکارهای پیشگیری از جرم از دیدگاه قرآن و روایات ارائه دهد. وی در قدم اول به راهکارهای علمی پیشگیری از جرم است؛ چراکه ریشه بسیاری از گناهان و جرائم ناآگاهی از آن و پیامدهای آن است و هزینه کمتری دربردارد. تعلیم دین‌باوری و اعتقاداتی (مانند علم و یقین به حقایق، اعتقاد به علم نامحدود الهی)، تعلیم آموزه‌های اخلاقی (مانند تعلیم پیامدهای جرم در دنیا و آخرت و تعلیم زمینه‌های جرم مانند بی‌تقوایی، بی‌توجهی به احکام، ...) و درنهایت تعلیم راهکارهای مهارت ترک جرم (مانند ترویج فرهنگ توبه، صبر و تعلیم تدریجی تشریح)، از جمله این راهکارها هستند. در قدم دوم به راهکارهای عملی و بررسی این سؤال که اگر تعلیم اعتقادی و اخلاقی اثربخش نباشد چه باید کرد؛ پرداخته شد. راهکارهای عملی قرآن و حدیث، برای پیشگیری از جرم، مانند نهادینه کردن امر به معروف و نهی از منکر و ترویج فرهنگ اخوت و ازبیر بردن زمینه‌های اجتماعی جرم مانند فقر، بیکاری و ... ارائه شد و درنهایت اگر هیچ کدام از این راه‌ها اثربخش نبود و شخص به ارتکاب جرم پرداخت با مجازات دنیوی در نظر گرفته شده مثل قصاص، حد، تعزیر و دیات که هر کدام به نوبه خود فلسفه‌ای دارد، راهکارهای پاسداری از مصالح بنیادین را از قرآن و روایات، ارائه شد که البته مهم‌ترین آن، ترس از مجازات دنیوی است که تأثیر بسزایی در پیشگیری از جرم دارد. عظیم‌زاده اردبیلی و ملک‌زاده (۱۳۹۳: ۱۰۷) در مقاله‌ای به بررسی «پیشگیری از جرائم در آموزه‌های قرآن با تأکید بر تربیت اجتماعی» با روش توصیفی-تحلیلی و کتابخانه‌ای پرداخته است. وی به این مهم که برای اصلاح رفتار افراد و جلوگیری از هرگونه جرمی، ابتدا باید به اصلاح بینش آنها نسبت به مسئله مورد نظر پرداخت، توجه کرده است. خداوند در قرآن کریم پیام‌هایی را به انسان‌ها داده است که به اشکال مختلف باعث آگاهی انسان در موارد مختلف می‌شود. از این رو، انسان را از عاقبت گناه و جرم، دوری از ارتکاب اعمال زشت

و به اصطلاح حقوقی پیشگیری از جرم آگاه می‌کند؛ چراکه جرم و بزه به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی - انسانی، همه جوامع بشری را دربرمی‌گیرد. جوامع مختلف برای مقابله با این پدیده در کنار استفاده از ابزارهای کیفری (واکنشی) به استفاده از ابزارهای غیرکیفری (کنشی) نیز توجه نموده‌اند. مطالعات و یافته‌های تحقیقات در قلمرو تاریخ حقوق کیفری نشان می‌دهد که جوامع بشری برای مقابله با جرم عمدتاً در مجازات از انواع شدید آن استفاده کرده‌اند. بدین صورت پیشگیری از بزهکاری و جرم برای کاهش میزان آن امری ضروری تلقی می‌شود تا از این رهگذر با آگاهی دادن مردم به وسیله آیات الهی و قوانین موضوعه و ایجاد همگرایی در نهادهای دولتی خصوصاً نهادهای اجرایی اسباب کاهش نرخ جرائم فراهم آید. سلیمانی (۱۳۸۹: ۱۰۹) در مقاله‌ای با عنوان "نقش تربیت اجتماعی در جلوگیری از بزهکاری" به ابعاد بزهکاری به‌عنوان یکی از حادث‌ترین مسائل اجتماعی جوامع مختلف پرداخته است. از دید وی بزهکاری از جرایمی به‌وجود می‌آید که در زمان و مکان معین به‌وقوع می‌پیوندد و به‌همین دلیل زمانی که مورد بررسی قرار می‌گیرند، درحقیقت همه پدیده‌های اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی، سیاسی، مذهبی، خانوادگی و... جامعه عمیقاً مورد مطالعه واقع می‌شوند. قرآن کریم برای پیشگیری از جرم و خشکاندن علل و ریشه‌های آن، مقررات بدیعی ارائه داده است که شامل پیشگیری اصلاحی، وضعی و کیفری می‌شود که در این مقاله عنوان شده است. این نوشتار با روش اسنادی و کتابخانه‌ای و با هدف بررسی و تبیین دیدگاه قرآن در پیشگیری از جرم و بیان راهکارهای اصلاح مجرم و زمینه بازگشت وی به جامعه و سازگاری اوست. نتیجه این مقاله این بود که وقتی در جامعه‌ای ثبات و پایداری اجتماعی وجود نداشته باشد، بزهکاری رو به افزایش می‌گذارد و برعکس، هرچه جامعه به‌سوی پایداری سوق داده شود، میزان بزهکاری کاهش می‌یابد.

مونیر و مالیک^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی به «بررسی نقش میانجی گرایش مذهبی و شخصیت اخلاقی برای رابطه بین دلبستگی والدین و همسالان با بزهکاری» پرداختند. نوجوانان (۷۰۶ نفر) با میانگین سنی ۱۷ سال، دلبستگی خود را به والدین و همسالان، جهت‌گیری مذهبی، ویژگی اخلاقی و بزهکاری در گزارش نشان دادند. نتایج نشان داد که دلبستگی والدین و همسالان با بزهکاری رابطه منفی دارند و با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه مثبت دارند، اما شخصیت اخلاقی با بزهکاری رابطه منفی دارد. همچنین جهت‌گیری مذهبی بیرونی واسطه‌ای بین رابطه دلبستگی

(والدین و همسالان) و بزهکاری است. در نتیجه، دل‌بستگی والدین بیشتر به جهت گیری مذهبی ذاتی مرتبط است تا جهت گیری مذهبی بیرونی که بیشتر به افزایش شخصیت اخلاقی مربوط می‌شود و بیشتر منجر به کاهش چشمگیر بزهکاری می‌شود. کرزو^۱ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی ابعاد سبک‌های فرزندپروری، فضای اجتماعی و قربانیان زورگویی در آموزش ابتدایی و متوسطه پرداختند. شرکت کنندگان ۸۴۷ کودک و نوجوان بودند. وضعیت اجتماعی مدرسه و فضای اجتماعی خانواده هر دو با استفاده از نسخه اسپانیایی مقیاس جو اجتماعی خانواده Moos مورد ارزیابی قرار گرفت و سبک‌های والدین با توجه به مقیاس اجتماعی شدن والدین در بزرگسالی (ESPA29) ارزیابی شد. نقش‌های مرتبط با زورگویی و همبستگی شهرت اجتماعی با استفاده از پرسشنامه Bull-S اندازه گیری شد. یافته‌ها: در نحوه درک دانش‌آموزان آموزش ابتدایی و متوسطه، سبک‌های فرزندپروری و فضای اجتماعی خانواده تفاوت وجود دارد. بائو^۲ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی به «بررسی سبک‌های مختلف تربیتی والدین مانند گرمی، اجبار، نظارت و مجازبودن بر رفتارهای بزهکارانه کودکان» چه مستقیم و چه غیرمستقیم پرداختند. داده‌های جمع‌آوری شده از ۶۱۵ دانش‌آموز دوره متوسطه و متوسطه در مناطق روستایی و شهری در چین نشان داد که تنها اجبار والدین تأثیر مستقیمی بر بزهکاری دارد. کلیه سبک‌های والدین، به جز نظارت والدین، از طریق واسطه‌گری در فرایندهای کنترل اجتماعی و یادگیری اجتماعی در جهات پیش‌بینی شده، به‌طور غیرمستقیم بر بزهکاری تأثیر می‌گذارد. علی‌رغم مسیرهای مختلف به بزهکاری، متغیرهای کنترل اجتماعی و یادگیری اجتماعی نقش مهمی در واسطه‌گری رابطه والدین و بزهکاری دارند. پیامدهای نتایج بحث شده است. آجاک^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی تأثیر وضعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده بر بزهکاری در دانش‌آموزان دوره متوسطه متوسطه در ایالت کراس ریور، نیجریه پرداخت. این یک تحقیق پیمایشی بود. جامعه آماری مورد استفاده ۲۶۴۰ دانش‌آموز ارشد دبیرستانی بود که با استفاده از تکنیک نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۶۰۰ دانش‌آموز برای مطالعه ترسیم شدند. نتیجه تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که وضعیت اجتماعی و وضعیت اقتصادی خانواده و سطح تحصیلات والدین بر بزهکاری دانش‌آموزان تأثیر معنی‌داری دارد.

1. Cerezo
2. Bao
3. Ajake

سؤالات تحقیق

سؤال اصلی تحقیق

ابعاد الگوی تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان کدامند؟

سؤالات فرعی تحقیق

سؤال فرعی ۱: مبانی تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان

کدامند؟

سؤال فرعی ۲: اصول تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان

کدامند؟

سؤال فرعی ۳: روش‌های تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان

کدامند؟

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی؛ از نظر داده‌ها آمیخته اکتشافی (کیفی و کمی) و از نظر روش اجرای پژوهش از نوع اکتشافی (مرحله کیفی) و پیمایشی مقطعی (مرحله کمی) است. پژوهش حاضر از این نظر، کاربردی است که تحقیق کاربردی هدف حل مسئله و دستیابی به اطلاعاتی برای اخذ تصمیم و رفع نیازها و مشکلات فوری است. این مطالعه جهت وسعت بخشیدن و تنوع به منابع گردآوری اطلاعات در خصوص الگوی تبیین الگوی تربیت اجتماعی در قرآن کریم در راستای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان و پوشش دادن به ابعاد مختلف الگوی مدنظر از روش کیفی (تحلیل محتوای کتاب) استفاده شده است. در روش کیفی به تحلیل محتوای قرآن کریم پرداخته شد و بدین ترتیب مبانی، اصول و روش‌های تربیت اجتماعی برگرفته از قرآن کریم استخراج شدند. در روش کمی برای بررسی روایی صوری، پرسشنامه محقق ساخته در اختیار اساتید و صاحب نظران قرار گرفت و از آنان در مورد هر سؤال و در خصوص ارزیابی هدف مربوط، نظرخواهی شد و با اصلاحات جزئی پرسشنامه نهایی مورد تأیید قرار گرفت. در پرسشنامه طراحی شده برای اعتبارسنجی هر گویه از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) طراحی شده است. برای اعتبارسنجی هر گویه از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) طراحی شده است. برای بررسی پایایی پرسشنامه نیز از آلفای کرونباخ استفاده شد. با کدهای ۵ تا ۱) استفاده شد. برای بررسی پایایی پرسشنامه نیز از آلفای کرونباخ استفاده شد.

بدین منظور پرسشنامه موردنظر در اختیار ۳۰ نفر قرار گرفت. سپس با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس اعتبار آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰۹ مورد تأیید قرار گرفت. پرسشنامه نهایی در اختیار ۳۰۷ نفر از مدیران مدارس دخترانه دوره متوسطه اول شهر تهران قرار گرفت و از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی جهت گردآوری داده‌ها استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز در دو بخش آمار توصیفی (درصد فراوانی و میانگین) و آمار استنباطی (تحلیل آمار استنباطی با استفاده از نرم‌افزار Amos) انجام شد.

یافته‌ها

برای گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، با استناد قرآن کریم در زمینه تربیت اجتماعی، آیات مرتبط استخراج شد. براین اساس روش انجام این تحقیق توصیفی و روش گردآوری مطالب، کتابخانه‌ای و روش تحلیل مطالب نیز تحلیل محتوای کیفی بوده است. برای شناسایی مبانی تربیت اجتماعی قرآن، باید ساحت‌های گوناگون انسان‌شناسی از نظر قرآن بررسی شود. باید رابطه انسان با خداوند، جهان هستی، خود و دیگران در نظر گرفته شود و در این راستا، به محدودیت‌ها، استعدادها و ضرورت‌های حیات انسانی توجه شود. خلاصه‌ای از مبانی تربیتی در قرآن کریم به شرح ذیل است:

جدول ۱. نتایج کدگذاری مبانی تربیت اجتماعی از دیدگاه قرآن کریم

مؤلفه	شاخص	آیه قرآنی
	نظارت خداوند بر تمام امور	(بقره، ۱۸۶)؛
توحید	توحید در علم، قدرت، عزت و حیات خداوند	(بقره، ۲۸۲)؛ (ملک، ۱۴)؛ (بقره، ۱۶۵)؛ (یس، ۸۲)؛ (فاطر، ۱۰)؛
	کرامت نفس	(شمس، ۷ و ۸)؛
فطرت	بندگی خالص خداوند	(روم، ۳۰)؛
	معرفت‌پذیری و هدایت‌پذیری انسان	(انفال، ۲۹)؛
	هدف‌دار بودن انسان	(انشقاق، ۶)؛ (محمد، ۱۹)
اختیار	اختیار	(نجم، ۳۹-۴۱)؛
	عقل	(بقره، ۴۴؛ آل عمران، ۶۵؛ انعام، ۳۲)

در وحی جاویدان نبوی به اصول مختلف زندگی کودکان و نوجوانان توجه شده است. در اینجا اصول تربیت قرآنی تحت چند عنوان مورد بحث قرار می‌گیرد (باقری، ۱۳۹۸: ۱۲۵، ۱۰۴، ۹۱، ۱۳۴، ۱۴۸، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۹۲، ۲۰۱، ۲۱۳، ۲۲۲، ۲۲۹).

جدول ۲. نتایج کدگذاری اصول تربیت اجتماعی از دیدگاه قرآن کریم

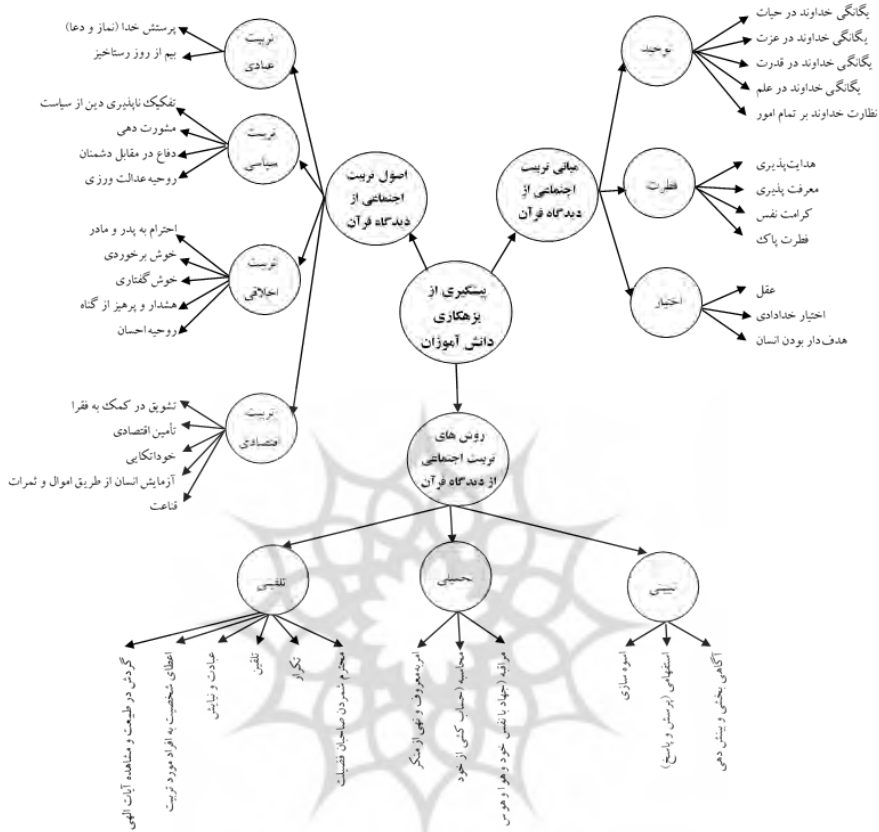
مولفه	شاخص	آیه قرآنی
تربیت	نماز و پرستش خدا	(عنکبوت، ۴۵). (بقره، ۲۱) (نساء، ۳۶)
عبادی	بیم از روز رستاخیز	(انعام، ۵۱). (اعراف، آیه)
	قناعت	(توبه، ۵۹)؛
تربیت	آزمایش انسان از طریق اموال و ثمرات	(بقره، ۱۵۵)
اقتصادی	خودکفایی و خوداتکایی	(رعد، ۱۱)
	استقلال اقتصادی	(نساء، ۱۴۱) و (آل عمران، ۱۳۹)
	صدقه به فقرا در راه خدا	(توبه، ۶۰)
	احسان و بخشش	(نحل، ۹۰)
تربیت	اجتناب از اشاعه فحشا	(شورای، ۳۷) (نور، ۱۹).
اخلاقی	تدریجی بودن انحرافات	(بقره، ۱۶۸)
	خوش‌گفتاری	(بقره، ۸۳)
	احترام به پدر و مادر	(بقره، ۸۳)
	مشورت	(آل عمران، ۱۵۹) (نمل، ۳۲)
تربیت	دفاع در مقابل دشمنان	(بقره، ۱۹۰) (بقره، ۱۹۳)
سیاسی	رفتار عادلانه	(مائده، ۸)؛
	تفکیک‌ناپذیری دین از سیاست	(بقره، ۲۴۶ و ۲۴۷)

روش‌های تعلیم و تربیت «مفهوم‌ها و گزاره‌های جزئی‌انشایی و توصیه‌ای هستند که راه‌های رسیدن به هدف‌های تربیتی را بازمی‌نمایند.» (بهشتی، ۱۳۸۹: ۱۰۶). از روش‌های تربیتی که در قرآن از آن سخن گفته عبارتند از (باقری، ۱۳۹۸: ۹۳، ۹۸، ۱۰۴، ۱۲۰، ۱۲۷، ۱۳۰، ۱۳۵، ۱۳۹، ۱۴۳، ۱۵۱، ۱۵۳، ۱۵۵، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۱، ۱۸۴، ۱۸۷، ۱۸۹، ۱۹۴، ۱۹۷، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۱۴، ۲۱۶، ۲۱۸، ۲۲۳، ۲۲۵، ۲۳۱، ۲۳۴، ۲۳۷):

جدول ۳-۴. نتایج کدگذاری روش‌های تربیت اجتماعی از دیدگاه قرآن کریم

مؤلفه	شاخص	آیه قرآنی
	روش استفهامی	(نحل، ۱۷)
تبیینی	روش آگاهی‌بخشی و بینش‌دهی	(حدید، ۲۳). (آل عمران، ۱۵۳). (حجر، ۸۸).
	روش اسوه‌سازی	(احزاب، ۲۱) (ممتحنه، ۴).
تحمیلی	روش مراقبه و محاسبه	(حشر، ۱۸-۱۹) (آل عمران، ۳)
	روش امر به معروف و نهی از منکر	(آل عمران، ۱۰۴) (آل عمران، ۱۱۰). (لقمان، ۱۷).
	روش عبادت و نیایش	(مریم، ۹۳)؛ (فصلت، ۱۱)؛ (غافر، ۶۰) (فرقان، ۷۷)
	روش گردش در طبیعت و مشاهده آیات الهی	(روم، ۷)؛ (ملک، ۳) (زخرف، ۱۱) (انبیاء، ۳۱) (رعد، ۲)
تلقینی	اعطای شخصیت به افراد مورد تربیت	آیات ۷۱ الی ۸۳ سوره ص
	روش محترم‌شمردن صاحبان فضیلت	(اسراء، ۱۵). (انفال، ۳۳) (احزاب، ۵۶) (بلد، ۱-۲)
	تکرار	(رحمن، ۱۳-۱۶-۱۸-۲۱-۲۳-۲۵-۲۸-۳۰-۳۲-۳۴-۳۶-۳۸-۴۰-۴۲-۴۵-۴۷-۴۹-۵۱-۵۳-۵۵-۵۷-۵۹-۶۱-۶۳-۶۵-۶۷-۶۹-۷۱-۷۳-۷۵-۷۷) (مرسلات، ۱۵-۱۹-۲۴-۲۸-۳۴-۳۷-۴۰-۴۵-۴۷) (قمر، ۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰)
	تلقین	(رعد، ۱۱) (زخرف، ۲۳).

بنابراین با استفاده از آیات قرآنی، مبانی، اصول و روش‌های تربیت اجتماعی به صورت یکجا و باتأکید بر دیدگاه‌های قرآن برای محققان و متخصصان حوزه علوم تربیتی و جامعه‌شناسی در شکل زیر ارائه شده است:

شکل ۱. الگوی مفهومی تحقیق
 پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

تحلیل کمی و تأییدی

در تحقیق حاضر برای اینکه مشخص شود که مبانی، اصول و رشوهای تربیت اجتماعی مستخرج از بخش کیفی، بین معلمان تا چه اندازه مورد تأیید است؟ پرسشنامه‌ای مبتنی بر یافته‌های تحقیق تنظیم و بین والدین توزیع گردید؛ تعداد ۳۰۷ نفر به گویه‌های پرسشنامه پاسخ دادند و مدل آموزش ارائه شده تحقیق براساس فنون معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفته است که یافته‌های مرتبط با آن در ادامه گزارش می‌گردد. لازم به ذکر است در پرسشنامه طراحی شده از معلمان خواسته شده تا بیان کنند که به چه میزان هریک از گویه‌های ذکر شده، موجب پیشگیری از

بزهکاری دانش آموزان می شود.

ویژگی های جمعیت شناختی

جدول ۱. توزیع فراوانی نمونه آماری بر حسب تحصیلات

تحصیلات	فراوانی مطلق	درصد
کارشناسی	۱۵۵	۵۰/۵
کارشناسی ارشد	۱۱۳	۳۶/۸
دکتری	۳۹	۱۲/۷
کل	۳۰۷	۱۰۰/۰

بر اساس جدول فوق در مورد تحصیلات پاسخگویان، ۵۰/۵ درصد از پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی، ۳۶/۸ درصد از آنها دارای مدرک کارشناسی ارشد و همچنین ۱۲/۷ درصد از آنها نیز دارای دکتری بوده اند. بنابراین بیشتر افراد نمونه دارای مدرک کارشناسی بودند.

جدول ۲. توزیع فراوانی نمونه آماری بر حسب سابقه کار

سابقه کار	فراوانی مطلق	درصد فراوانی
زیر ۵ سال	۳۰	۹/۸
۵ تا ۱۰ سال	۱۷	۵/۵
۱۰-۲۰ سال	۴۷	۱۵/۳
بیشتر از ۲۰ سال	۲۱۳	۶۹/۴
کل	۳۰۷	۱۰۰/۰

بر اساس جدول فوق در مورد سابقه کار پاسخگویان می توان گفت سابقه خدمت ۹/۸ درصد از آنها زیر ۵ سال، ۵/۵ درصد ۵ تا ۱۰ سال، ۱۵/۳ درصد ۱۰-۲۰ سال و ۶۹/۴ درصد نیز بیشتر از ۲۰ سال سابقه کار داشته اند؛ بنابراین سابقه کار بیشتر پاسخگویان بیشتر از ۲۰ سال بوده است.

جدول ۳. شاخص‌های آماری توصیفی متغیرهای اصلی تحقیق

متغیر	شاخص‌های گرایش مرکزی		شاخص‌های گرایش پراکنندگی	
	میانگین	میانه	دامنه تغییرات	واریانس
مبانی تربیت اجتماعی	۴/۲۳۷	۴/۳۵۷	۲/۷۹۰	۰/۴۰۹
اصول تربیت اجتماعی	۳/۹۱۴	۳/۸۹۵	۳/۲۶۰	۰/۳۱۳
روش‌های تربیت اجتماعی	۳/۸۳۸	۳/۷۸۶	۳/۲۹۰	۰/۴۱۰

باتوجه به جدول شاخص‌های آماری توصیفی متغیرها می‌توان به این نتیجه دست یافت که بیشترین میانگین متعلق به مبانی تربیت اجتماعی (۴/۲۳۷) است.

لازم به ذکر است که نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نشان داد که تمام متغیرهای دارای توزیع نرمال هستند، زیرا مقادیر چولگی و کشیدگی در بازه (۲ و -۲) قرار دارند.

در این پژوهش مقدار شاخص کفایت نمونه یا KMO برابر با ۰/۹۰۷ شده است که مقداری قابل قبول و به این معناست که حدود ۹۱ درصد از واریانس پرسشنامه محقق ساخته (۴۷ گویه) تحت تأثیر عامل‌های پنهانی و بنیادی است. سطح معنی‌داری آزمون بارتلت نیز کمتر از ۰/۰۵ شد ($P < 0/05$). نتایج این دو آزمون نشان می‌دهد که انجام تحلیل عاملی روی گویه‌ها امکان‌پذیر است و به بیان دیگر گویه‌ها (شاخص‌ها) عامل پذیر هستند.

سؤال تحقیق: ابعاد الگوی تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش آموزان

کدامند؟

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در شکل (۲)، مقادیر بارهای عاملی برای هر یک از متغیرها و گویه‌ها ذکر شده است. چون مقادیر استاندارد شده بارهای عاملی بیشتر از ۰/۳ می‌باشد، می‌توان گفت برای سؤالات ۱ تا ۴۰ رابطه استاندارد میان ابعاد الگو وجود دارد. همچنین مقادیر مسیر استاندارد شده برای مبانی، اصول و روش‌ها به ترتیب ۰/۸۰۲، ۰/۹۹۱ و ۰/۸۵۸ ذکر شده است.

جدول ۴. نتایج ضرایب معنی‌داری مدل مفهومی تحقیق

مسیر	ضرایب استاندارد	خطای استاندارد	عدد معنی‌داری (C.R)	سطح معنی‌داری	نتیجه
مبانی ← پیشگیری بزهکاری	۰/۸۰۲				
اصول ← پیشگیری بزهکاری	۰/۹۹۱	۰/۱۲۶	۸/۹۱۴	> ۰/۰۰۱	تأیید
روش‌ها ← پیشگیری بزهکاری	۰/۸۵۸	۰/۰۷۷	۸/۶۶۸	> ۰/۰۰۱	تأیید
عبادی ← اصول	۰/۷۵۶				تأیید
سیاسی ← اصول	۰/۹۶۹	۰/۱۳۲	۹/۷۷۱	> ۰/۰۰۱	تأیید
اخلاقی ← اصول	۰/۹۸۸	۰/۰۷۹	۹/۱۷۵	> ۰/۰۰۱	تأیید
اقتصادی ← اصول	۰/۹۸۰	۰/۰۹۰	۱۰/۲۹۹	> ۰/۰۰۱	تأیید
توحید ← مبانی	۰/۷۴۹				
فطرت ← مبانی	۰/۹۴۳	۰/۰۶۵	۱۱/۶۶۶	> ۰/۰۰۱	تأیید
اختیار ← مبانی	۰/۹۷۹	۰/۰۶۷	۸/۹۲۳	> ۰/۰۰۱	تأیید
تبیینی ← روش‌ها	۰/۹۳۸				
تحمیلی ← روش‌ها	۰/۹۴۹	۰/۱۴۲	۹/۶۳۴	> ۰/۰۰۱	تأیید
تلقینی ← روش‌ها	۰/۹۷۴	۰/۱۴۱	۹/۷۹۵	> ۰/۰۰۱	تأیید
q16 (بیم از روز رستاخیز)	← عبادی	۰/۸۱۲			
q15 (روحیه پرستش خدا (نماز و دعا))	← عبادی	۰/۷۹۰	۰/۰۶۹	۱۲/۱۲۱	> ۰/۰۰۱

نتیجه	سطح معنی داری	عدد معنی داری (C.R)	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	مسیر	
				۰/۶۵۴	سیاسی ←	q31 (تفکیک ناپذیری دین از سیاست)
تأیید	>۰/۰۰۱	۹/۰۱۶	۰/۰۶۰	۰/۵۵۹	سیاسی ←	q30 (مشورت دهی به دانش آموز در خانه و مدرسه)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۱/۸۵۶	۰/۰۸۳	۰/۷۶۸	سیاسی ←	q29 (دفاع در مقابل دشمنان)
تأیید	>۰/۰۰۱	۸/۸۴۸	۰/۰۵۹	۰/۵۴۸	سیاسی ←	q22 (روحیه عدالت‌ورزی در خانه و مدرسه)
				۰/۵۹۴	اخلاقی ←	q28 (احترام به پدر و مادر)
تأیید	>۰/۰۰۱	۶/۵۴۹	۰/۱۱۸	۰/۴۰۶	اخلاقی ←	q27 (خوش برخوردی)
تأیید	>۰/۰۰۱	۶/۳۳۳	۰/۱۱۶	۰/۳۹۱	اخلاقی ←	q26 (خوش‌گفتاری)
تأیید	>۰/۰۰۱	۹/۹۳۱	۰/۱۴۶	۰/۶۸۰	اخلاقی ←	q25 (هشدار و پرهیز از گناه)
تأیید	>۰/۰۰۱	۹/۴۳۰	۰/۱۱۷	۰/۶۳۴	اخلاقی ←	q23 (روحیه احسان در خانه و مدرسه)
				۰/۷۱۳	اقتصادی ←	q21 (تشویق در کمک به فقرا)
تأیید	>۰/۰۰۱	۶/۷۴۸	۰/۰۸۶	۰/۴۰۱	اقتصادی ←	q20 (تأمین اقتصادی)
تأیید	>۰/۰۰۱	۹/۲۳۳	۰/۰۸۷	۰/۵۴۸	اقتصادی ←	q19 (خوداتکایی)

نتیجه	سطح معنی‌داری	عدد معنی‌داری (C.R)	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	مسیر
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۱/۹۵۲	۰/۰۹۲	۰/۷۱۰	← اقتصادی q18 (آزمایش انسان از طریق اموال و ثمرات)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۲/۷۲۵	۰/۰۹۸	۰/۷۵۶	← اقتصادی q17 (قناعت)
				۰/۸۹۳	← توحید q5 (اعتقاد به یگانگی خداوند در حیات)
تأیید	>۰/۰۰۱	۲۳/۸۱۹	۰/۰۴۱	۰/۸۹۹	← توحید q4 (اعتقاد به یگانگی خداوند در عزت)
تأیید	>۰/۰۰۱	۲۲/۳۷۰	۰/۰۳۷	۰/۸۷۵	← توحید q3 (اعتقاد به یگانگی خداوند در قدرت)
تأیید	>۰/۰۰۱	۲۴/۱۹۸	۰/۰۴۱	۰/۹۰۵	← توحید q2 (اعتقاد به یگانگی خداوند در علم)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۷/۸۱۵	۰/۰۳۸	۰/۷۸۰	← توحید q1 (اعتقاد به نظارت خداوند بر تمام امور)
				۰/۷۸۰	← فطرت q14 (هدایت‌پذیری)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۴/۷۹۲	۰/۰۸۱	۰/۸۲۲	← فطرت q13 (معرفت‌پذیری)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۰/۶۸۱	۰/۰۶۲	۰/۶۱۵	← فطرت q8 (کرامت نفس)
تأیید	>۰/۰۰۱	۸/۹۵۵	۰/۰۸۳	۰/۵۲۳	← فطرت q6 (فطرت پاک)
				۰/۵۳۸	← اختیار q12 (عقل)

نتیجه	سطح معنی داری	عدد معنی داری (C.R)	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	مسیر	
تأیید	>۰/۰۰۱	۸/۹۳۲	۰/۱۷۳	۰/۶۸۹	اختیار ←	q11 (اختیار خدادادی)
تأیید	>۰/۰۰۱	۸/۵۷۳	۰/۱۳۹	۰/۶۴۴	اختیار ←	q10 (هدف دار بودن انسان)
				۰/۶۴۲	تیینی ←	q7 (روش آگاهی بخشی و بیش دهی)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۱/۰۳۴	۰/۱۳۳	۰/۷۶۳	تیینی ←	q40 (روش اسوه سازی)
تأیید	>۰/۰۰۱	۹/۳۳۴	۰/۱۳۰	۰/۶۱۸	تیینی ←	q36 (روش استفهامی (پرسش و پاسخ))
				۰/۶۷۶	تحمیلی ←	q32 (روش مراقبه جهاد با نفس خود و هوا و هوس))
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۰/۶۳۹	۰/۰۹۲	۰/۶۷۱	تحمیلی ←	q24 (روش محاسبه (حساب کشی از خود))
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۲/۸۱۰	۰/۱۱۳	۰/۸۳۲	تحمیلی ←	q9 (روش امر به معروف و نهی از منکر)
				۰/۶۳۶	تلقینی ←	q35 (روش تلقین)
تأیید	>۰/۰۰۱	۱۰/۶۲۵	۰/۱۰۳	۰/۶۶۷	تلقینی ←	q34 (روش تکرار)

نتیجه	سطح معنی‌داری	عدد معنی‌داری (C.R)	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	مسیر
تأیید	$>0/001$	۱۱/۰۵۵	۰/۱۰۳	۰/۷۰۰	← تلقینی q33 (روش محترم‌شمردن صاحبان فضیلت)
تأیید	$>0/001$	۷/۹۱۶	۰/۰۶۷	۰/۴۷۵	← تلقینی q39 (روش اعطای شخصیت به افراد مورد تربیت)
تأیید	$>0/001$	۹/۷۹۱	۰/۰۹۴	۰/۶۰۵	← تلقینی q38 (روش گردش در طبیعت و مشاهده آیات الهی)
تأیید	$>0/001$	۱۱/۳۵۱	۰/۱۱۰	۰/۷۲۳	← تلقینی q37 (روش عبادت و نیایش)

همچنین مدل حاضر در تحلیل عاملی تأییدی براساس مهم‌ترین شاخص‌های برازش مورد ارزیابی قرار گرفت و نتیجه حاصل در جدول (۵) آورده شده است. شاخص‌های برازش در این جدول بیان‌کننده آن است که کلیه شاخص‌ها در وضعیت مناسب و قابل قبولی قرار دارند و نشان از برازش بسیار مناسب مدل تحقیق دارد.

جدول ۵. بررسی شاخص‌های نیکویی برازش مدل مفهومی تحقیق

نتیجه برازش	مقادیر پژوهش	مقادیر عالی	مقادیر قابل قبول	شاخص‌های برازش
برازش خوب	۲/۶۴	≤ 2	≤ 3	تقسیم کای-مربع بر درجه آزادی ^۱
برازش خوب	۰/۰۹۵	$\leq 0/08$	$\leq 0/1$	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ^۲
برازش خوب	۰/۹۵	$\geq 0/95$	$\geq 0/9$	شاخص برازش نرم ^۱

1. X^2/df

2. Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA)

نتیجه برآزش	مقادیر پژوهش	مقادیر عالی	مقادیر قابل قبول	شاخص های برآزش
برآزش خوب	۰/۹۴	$\geq 0/95$	$\geq 0/9$	شاخص برآزش مقایسه‌ای ^۲
برآزش خوب	۰/۹۴	$\geq 0/95$	$\geq 0/9$	شاخص نیکویی برآزش ^۳
برآزش خوب	۰/۰۶۱	$\leq 0/05$	$\leq 0/08$	ریشه میانگین مربعات باقیمانده ^۴

همان‌طور که از مقادیر ارائه شده در جدول مشخص است، همه معیارهای کلی نیکویی برآزش تحلیل عاملی تأییدی، حاکی از برآزش کلی الگوی پیشنهادی با داده‌هاست و نشان‌دهنده برآزش مناسب اندازه‌گیری مدل مفهومی تحقیق است. بنابراین، داده‌های ما براساس همه شاخص‌های برآزش ذکر شده، الگوی کلی ساختار عاملی پیشنهادی مدل مفهومی تحقیق را تأیید کرده‌اند. سؤال فرعی ۱. مبانی تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان چیست؟

باتوجه به مقادیر بارهای عاملی که در جدول (۴) ذکر شده است، توحید، فطرت و اختیار به‌عنوان مؤلفه‌های مبانی تربیت مورد تأیید قرار گرفتند که در این میان اختیار با ضریب استاندارد ۰/۹۸ بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده و پس از آن بیشترین مقدار به ترتیب متعلق به فطرت (۰/۹۴) و توحید (۰/۷۵) می‌باشد.

عقل، اختیار خدادادی و هدف‌دار بودن انسان به‌عنوان شاخص‌های اختیار شناسایی شدند که در این میان اختیار خدادادی با ضریب استاندارد ۰/۶۸۹ بیشترین مقدار را خود اختصاص داده است. هدایت‌پذیری، معرفت‌پذیری، کرامت نفس و فطرت پاک نیز به‌عنوان شاخص‌های فطرت شناسایی شدند که بیشترین ضریب استاندارد متعلق به شاخص معرفت‌پذیری (۰/۸۲۲) می‌باشد. شاخص‌های شناسایی شده برای توحید نیز عبارتند از اعتقاد به یگانگی خداوند در حیات، اعتقاد به یگانگی خداوند در عزت، اعتقاد به یگانگی خداوند در قدرت، اعتقاد به یگانگی خداوند در علم و اعتقاد به نظارت خداوند در تمام امور که شاخص اعتقاد به یگانگی خداوند در علم با ضریب استاندارد ۰/۹۰۵ بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده است.

1. Normed Fit Index (NFI)
2. Comparative Fit Index (CFI)
3. Goodness of Fit Index (GFI)
4. Root Mean Square Residual (RMR)

سؤال فرعی ۲. اصول تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان

چیست؟

باتوجه به مقادیر بارهای عاملی که در جدول (۴) ذکر شده است، تربیت عبادی، تربیت سیاسی، تربیت اخلاقی و تربیت اقتصادی به‌عنوان مؤلفه‌های مبانی تربیت مورد تأیید قرار گرفتند که در این میان تربیت اخلاقی با ضریب استاندارد ۰/۹۹ بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده و پس از آن بیشترین مقدار به ترتیب متعلق اقتصادی (۰/۹۸) و تربیت سیاسی (۰/۹۷) و تربیت عبادی ۰/۷۶ می‌باشد.

بیم از روز رستاخیز و پرستش خدا (نماز و دعا)، با ضرایب استاندارد ۰/۸۱۲ و ۰/۷۹۰ به‌عنوان شاخص‌های تربیت عبادی شناسایی شدند. تفکیک‌ناپذیری دین از سیاست، مشورت‌دهی به دانش‌آموز در خانه و مدرسه، دفاع در مقابل دشمنان و روحیه عدالت‌ورزی در خانه و مدرسه به‌عنوان شاخص‌های تربیت سیاسی در نظر گرفته شدند که در میان آنها دفاع در مقابل دشمنان بیشترین ضریب استاندارد (۰/۷۶۸) را داراست. پنج شاخص احترام به پدر و مادر، خوش‌برخوردی، خوش‌گفتاری، هشدار و پرهیز از گناه و روحیه احسان در خانه و مدرسه نیز به‌عنوان شاخص‌های تربیت اخلاقی مورد تأیید قرار گرفتند که شاخص هشدار و پرهیز از گناه با ضریب استاندارد ۰/۶۸۰ بیشترین مقدار را دربر گرفته است. تشویق در کمک به فقرا، تأمین اقتصادی، خودتکایی، آزمایش انسان از طریق اموال و ثمرات و قناعت نیز به‌عنوان شاخص‌های تربیت اقتصادی مورد تأیید قرار گرفتند و بیشترین ضریب مسیر متعلق به شاخص قناعت (۰/۷۵۶) می‌باشد.

سؤال فرعی ۳. روش‌های تربیت اجتماعی در قرآن برای پیشگیری از بزهکاری دانش‌آموزان

چیست؟

باتوجه به مقادیر بارهای عاملی که در جدول (۴) ذکر شده است، تبیینی، تحمیلی و تلقینی به‌عنوان روش‌های تربیت مورد تأیید قرار گرفتند که در این میان روش تلقینی با ضریب استاندارد ۰/۹۷ بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده و پس از آن بیشترین مقدار به ترتیب متعلق به روش تحمیلی (۰/۹۵) و روش تبیینی (۰/۹۴) می‌باشد.

روش آگاهی‌بخشی و بینش‌دهی، اسوه‌سازی و استفهامی (پرسش و پاسخ) به‌عنوان شاخص‌های روش تبیینی شناسایی شدند و روش اسوه‌سازی بیشترین مقدار ضریب استاندارد (۰/۷۶۳) را به خود اختصاص داد. شاخص‌های مربوط به روش تحمیلی نیز عبارت بود از روش

مراقبه (جهاد با نفس خود و هوا و هوس)، روش محاسبه (حساب کشی از خود) و روش امر به معروف و نهی از منکر که بیشترین ضریب استاندارد متعلق به روش امر به معروف و نهی از منکر (۰/۸۳۲) است. روش تلقین، روش تکرار، روش محترم شمردن صاحبان فضیلت، روش اعطای شخصیت به افراد مورد تربیت، روش گردش در طبیعت و مشاهده آیات الهی و روش عبادت و نیایش نیز به عنوان شاخص های روش تلقینی شناسایی شدند. بیشترین ضریب مسیر بین شاخص های مربوط به روش تلقینی متعلق به روش عبادت و نیایش (۰/۷۲۳) است.

نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف اصلی در پژوهش حاضر تبیین الگوی تربیت اجتماعی در قرآن کریم برای پیشگیری از بزهداری دانش آموزان است. در این راستا به شناسایی سه بعد اصول، مبانی و روش های تربیت اجتماعی از دیدگاه قرآن کریم پرداخته شد.

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن بود که فطرت، اختیار و توحید به عنوان مؤلفه های مبانی تربیت در نظر گرفته شدند که هدایت پذیری، معرفت پذیری، کرامت نفس و فطرت پاک به عنوان شاخص های فطرت در نظر گرفته شدند. شاخص های شناسایی شده در مؤلفه توحید نیز بیان کننده اعتقاد به یگانگی خداوند و نظارت خداوند بر تمام امور است که با پژوهش سپهری (۱۳۹۵: ۲) همسو است. او نیز در پژوهش خود دریافت که تعلیم دین باوری و اعتقاداتی، برای پیشگیری از جرم از منظر قرآن و روایات تأثیرگذار است. همچنین شاخص های اختیار در این پژوهش عقل، اختیار خدادای و هدف دار بودن شناسایی شدند که در این راستا با پژوهش دانش پژوه و همکاران (۱۳۹۵: ۱۳۲) همسو می باشد. آنها در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که قرآن کریم در راستای جرم انگاری به عقلانیت اشاره می کند که به نوعی با پژوهش حاضر در مبانی تربیت اجتماعی همسوست.

از دیگر یافته ها در پژوهش حاضر می توان به تفکیک اصول تربیتی به چهار دسته تربیت عبادی (بیم از روز رستاخیز، روحیه پرستش خدا (نماز و دعا))، تربیت سیاسی (تفکیک ناپذیری دین از سیاست، مشورت دهی به دانش آموز در خانه و مدرسه، دفاع در مقابل دشمنان، روحیه عدالت ورزی در خانه و مدرسه)، تربیت اخلاقی (احترام به پدر و مادر، خوش برخوردی، خوش گفتاری، هشدار و پرهیز از گناه و روحیه احسان در خانه و مدرسه) و تربیت اقتصادی (تشویق در کمک به فقرا،

تأمین اقتصادی، خوداتکایی، آزمایش انسان از طریق اموال و ثمرات و قناعت) اشاره کرد. نتایج بائو و همکاران (۲۰۱۶) نیز بیانگر آن بود که متغیرهای کنترل اجتماعی و یادگیری اجتماعی نقش مهمی در واسطه‌گری رابطه والدین و بزهکاری دارند که در پژوهش حاضر نیز به اهمیت تربیت والدین نیز در شاخص‌های اصول تربیتی اشاره شده است. بنابراین می‌توان گفت نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش بائو و همکاران همسو می‌باشد.

استفاده از روش‌های تحمیلی (روش مراقبه، روش محاسبه و روش امر به معروف و نهی از منکر)، تلقینی (تلقین، تکرار، محترم شمردن صاحبان فضیلت، اعطای شخصیت به افراد مورد تربیت، گردش در طبیعت و مشاهده آیات الهی و عبادت و نیایش) و تبیینی (آگاهی‌بخشی و بینش‌دهی، اسوه‌سازی و استفهامی) نیز به‌عنوان روش‌های تربیتی در پژوهش حاضر شناسایی شدند که از این لحاظ نیز با پژوهش سپهری (۱۳۹۵: ۳) همسو است؛ زیرا او در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که امر به معروف و نهی از منکر و ترویج فرهنگ اخوت و از بین بردن زمینه‌های اجتماعی جرم مانند فقر، بیکاری و ... برای پیشگیری از جرم از منظر قرآن و روایات تأثیرگذار است.

در نهایت باتوجه به ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده و باتوجه به اهمیت پیشگیری از بزهکاری در نوجوانان به نظر می‌رسد که با به‌کارگیری مبانی، اصول و روش‌های تربیتی در قرآن کریم بتوان گام‌های مؤثری در راستای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان برداشت. زیرا تربیت اجتماعی یکی از اساسی‌ترین ارکان و ابعاد تربیت انسان است که رشد شخصیت فردی را به دنبال دارد. باتوجه به وجود مبانی قوی اسلامی در دسترس همچون قرآن کریم، بالا بودن آمار بزهکاری نوجوانان نشانه آن است که مسئولان تربیتی در به‌کارگیری این مبانی توفیق کمی داشته‌اند.

منابع

باقری، خسرو (۱۳۹۸)، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، جلد اول، تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، انتشارات مدرسه.

بهشتی، سعید (۱۳۸۹)، تأملات فلسفی در تعلیم و تربیت، چاپ اول، تهران: انتشارات امیرکبیر.

پیریایی، حبیب (۱۳۹۷)، بررسی نقش سیاست‌های آموزشی - تربیتی در پیشگیری از بزهکاری، اولین همایش ملی جهانی‌سازی حقوق کودکان و نوجوانان از دیدگاه حقوقی و روانشناسی، مشهد، مؤسسه آموزش عالی حکیم

نظامی قوچان، https://www.civilica.com/Paper-CONFHAKIM01-CONFHAKIM01_402.html.

حیدری‌زاده، نسربین و دیگران (۱۳۹۷)، طراحی و اعتباریابی الگوی تربیت اخلاقی متناسب با ویژگی‌های دانش‌آموزان دوره ابتدایی ایران باتأکید بر سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، بهار و تابستان ۱۳۹۷: ۲۳۱ تا ۲۴۷.

خادمی، علی و سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۹)، بررسی تأثیر آموزش مؤلفه‌های فراشناختی در کاهش رفتارهای ضداجتماعی جوانان زندان مرکز ارومیه، تحقیقات علوم رفتاری، ۹ (۳): ۱۹۶-۱۸۶.

دانش‌پژوه، وهاب؛ مهریزی، مهدی و محمودی جانکی، فیروز (۱۳۹۵)، جرم‌انگاری قرآن و عقلانیت، مبانی فقهی حقوق اسلامی (پژوهشنامه فقه و حقوق اسلامی)، بهار و تابستان ۱۳۹۵، دوره ۹، شماره ۱۷: ۱۲۹ - ۱۵۶.

سپهری، زهرا (۱۳۹۵)، پیشگیری از جرم از منظر قرآن و روایات، همایش ملی سلامت از دیدگاه قرآن کریم، بجنورد، رویکردهای نوین در پژوهش‌های میان‌رشته‌ای قرآن و سلامت، (۵ صفحه).

سلیمانی، مصطفی (۱۳۸۹)، نقش تربیت اجتماعی در جلوگیری از بزهکاری، راه تربیت، سال پنجم، پاییز ۱۳۸۹، شماره ۱۲: ۱۰۹-۱۳۱.

صانعی، یوسف (۱۳۸۷)، احکام نوجوانان، چاپ بیست‌ویکم، قم: انتشارات میثم تمار.

عظیم‌زاده اردبیلی، فائزه و ملک‌زاده، فهیمه (۱۳۹۳)، پیشگیری از جرائم در آموزه‌های قرآن، فصلنامه قرآن و علوم بشری، سال سوم، شماره ۲، پاییز ۱۳۹۳: ۱۰۷ - ۱۲۶.

فتحی، آیت‌اله و امرانی، ابراهیم (۱۳۹۵)، نقش و کارکرد دین و معنویت در سلامت روانی، فصلنامه علمی بصیرت و تربیت اسلامی، دوره ۱۳، شماره ۳۷، تابستان ۱۳۹۵: ۴۵-۶۶.

کریمی، عبدالعظیم (۱۳۸۶)، حکمت‌های گمشده در تربیت: نگاهی تازه به متون کهن، چاپ چهارم، تهران: تربیت. کلینی، شیخ ابوجعفر محمدبن یعقوب بن اسحاق رازی (۱۳۶۵)، اصول کافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه.

مذبوحی، سعید (۱۳۹۰)، طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی تربیت اجتماعی مبتنی بر قرآن در مقطع ابتدایی، رساله دکتری، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

مشکانی، زهراسادات و رضوی، سید منصور (۱۳۹۵)، بزهکاری به عنوان آسیب اجتماعی، کتاب جامع بهداشت عمومی، فصل ۱۲، گفتار ۴: ۲۷۲۵ - ۲۷۳۶.

ملکی، حسن (۱۳۸۴)، تعلیم و تربیت اسلامی: «رویکرد کلان‌نگر»، تهران: انتشارات عابد.

نوروزی کوه‌دشت، رضا و مهدیان، محمدجعفر (۱۳۹۵)، رویکردی در نظریه ساختاری-عملکردی مبتنی بر تعلیم و تربیت فطرت‌گرا، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، پیاپی ۳۸ (پاییز ۱۳۹۵): ۵۵ تا ۷۳.

یعقوبی کنگ‌سلفی، جواد (۱۳۹۵)، نقش آموزش و پرورش در پیشگیری از وقوع جرم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده حقوق

Ando, M. (2002). Relationships among mental health, coping styles and mood. *Psychological Reports*, 90(2). 606-913

Bao, Wan-Ning, Hass, Ain & Tao, Ling (2016). Impact of Chinese Parenting on Adolescents' Social Bonding, Affiliation with Delinquent Peers, and Delinquent Behavior. Department of Sociology, Indiana University – Purdue University at Indianapolis, Cavanaugh Hall 303, 425 University Blvd, Indianapolis, IN 46202, USA

- Cerezo, funesanta. Ruiz-Esteban, Cecilia. Lacasa, Consuelo sanchez & Gonzalo, Jesus Arese (2018). Dimensions of parenting styles, social climate, and bullying victims in primary and secondary education. Cecilia Ruiz-Esteban Facultad de Psicología Universidad de Murcia 30100 Murcia (Spain). September 22, 2017
- Munir, Aasma & Malik, Jamil A (2020). Mediating role of religious orientation and moral character for the relationship between parent and peer attachment and delinquency. *Cogent Psychology*. 7: 1761042 <https://doi.org/10.1080/23311908.2020.1761042>
- Olivan, G. (2002). Maltreatment histories and mental health problems and common among runaway adolescents in Spain. *Acta Paediatrica*, 91(11): 1274-1276.
- Seiffge, K.I. (2002). Causal links between stressful events, coping style, and adolescent symptomatology. *Journal of Adolescence*, 23(6): 675-692.
- Steinberg L, Lerner RM. (2003). *Handbook of adolescent psychology*. New York: Wiley.
- Ajake, Uchenna Egodi (2013). Family Socio-Economic Status and Delinquency among Senior Secondary School Students in Calabar South, Cross River State, Nigeria. *American International Journal of Contemporary Research*. Vol. 3 No. 4; April 2013

تخطيط نموذج التربية الاجتماعية في القرآن الكريم للوقاية عن جرائم التلامذة

ليلا شيخ صفلى *

حسن رضا رفيعى **

صادق رضايى ***

الدراسة الحالية، تمّت إلى هدف التخطيط في نموذج التربية الاجتماعية في القرآن الكريم للوقاية عن جرائم التلامذة. فأذن، كامن من ناحية الهدف إستعمالية، و من جهة المعلومات ممزوجة (نوعية)، و من نظرة المنهج في تنفيذ الدراسة من شكل الإكتشافى (مرحلة نوعية) و مساحية مرحلية (مرحلة عددية). قد أقامت في المنهج النوعى بتحليل مضمون القرآن الكريم. جمعت المعلومات العددية بالإفادة من الإستمارة المخططة بطريقة إتخاذ النموذج الطبقي الصدفي، و أيدت الثقة الصورية بواسطة الأساتذة. و تصدقت نتيجة الثقة في الإستمارة بمادلة ألفاى كرونباخ ضريبة ٠/٨٠٩ و كان المجتمع الإحصائي، ٣٠٧ رجلاً من المدراء لمدارس المرحلة الثانوية للبنان بداية مدينة طهران. و صارت المعلومات بإفادة من إختبارات كلمو غروف إسميرونوف، و التحليل السببي التصديقي و إلى الأداة الناعمة الإلكترونية إس بي (إس إس و أوس، تحليلية، عرضت نتيجة المرحلة النوعية أنها يحتوى نموذج التربية الاجتماعية في القرآن الكريم للوقاية عن جرائم التلامذة إلى ثلاثة الجوانب المبادئ (التوحيد، الفطرة، الإلتخاب)، و الأصول (التربية العبادية، و التربية السياسية، و التربية الأخلاقية التربية الإقتصادية) و المناهج (الإيضاحي، المفروضي، و الإلتقائي) إنَّ النتيجة في المرحلة العددية، التربية الاجتماعية في القرآن للوقاية عن جرائم التلامذة التي تحتوى إلى الجوانب، و الأسباب، و العناصر في الطراز مع النقل الحمل السببي فيها هذا الطراز كان صالحاً للقبول إفادة من الإختبارات الموثقة الإصائية و المختبرة و الثقة السببية و الموشترات البارزة

الكلمات الرئيسية: التربية الاجتماعية، القرآن الكريم، الجرائم

* طالبه الدكتوراه في فلسفه التعليم و الربيه، جامعه الحره الاسلاميه، الوحده العلوم و الجوث في الطهران، طهران، ايران

** الكاتب المسؤول: الأستاذ المساعد في قسم العلوم التربوية، جامعه علوم أمين الامنية الداخلية، جامعه علوم أمين الامنية الداخلية

في طهران، طهران، ايران

*** أستاذ مساعد، قسم العلوم التربوية، جامعه أمين لعلوم إنفاذ القانون، طهران، إيران

Designing a Social Training Model from the Holy Qur'an for Preventing Students' Delinquency

Leila Sheikh Sofla *

Hassan Reza Rafi'ei **

Sadegh Rezaei ***

This research is intended to design a model of social training in the Holy Quran to prevent students' delinquency. This is an applied research following a mixed (qualitative and quantitative) method for data collection carried out in exploratory method (in the qualitative phase) and cross-sectional survey method (in the quantitative stage). The content of the Holy Qur'an was analyzed in the qualitative method. The quantitative data were collected through a researcher-made questionnaire by random stratified sampling method whose face validity was confirmed by professors. The reliability of the questionnaire was confirmed by Cronbach's alpha coefficient as much as 0.809. The statistical population included 307 principals of girls' high schools in Tehran. Data were analyzed using Kolmogorov-Smirnov tests as well as confirmatory factor analysis and were analyzed by SPSS and AMOS software. The results of the qualitative stage revealed that the model of social training in the Holy Quran to prevent students' delinquency, includes three dimensions of foundations (monotheism, Fitrah and will), principles (worshipping training, political training, moral training, and economic training), and methods (explanatory, compulsory and inductive). The output of the quantitative stage contains the model of social education in the Holy Quran to prevent students' delinquency, which includes the dimensions, factors and components of the model with their factor loads. This model has been tested through validated statistical tests and their factor validity and fitting indices have been confirmed.

Keywords: *Social training, the Holy Qur'an, delinquency*

* PhD candidate in the philosophy of education, Islamic Azad University of Tehran, Science and Research Unit. Iran. sheikhsoufla@gmail.com

** Corresponding author, associate professor at the Department of Educational Sciences, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran. hrr1340@chmail.ir

*** Assistant professor at the Department of Educational Sciences, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran. Sadeghrezaee61@gmail.com